

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Suomen Akatemian esitys opetus- ja kulttuuriministeriölle toimikuntarakenteen ja toiminnan tarkastelemiseksi

Taustaa

Akatemian uuden strategian (2015) toimeenpanosuunnitelmassa on linjattu, että toimikuntarakennetta ja toimikuntien toimintaa tarkastellaan alkaneella toimikuntakaudella 2016–18. Toimikuntien toimintaan ja tehtäviin ei ole tehty merkittäviä muutoksia vuoden 1995 uudistuksen jälkeen, josta alkaen nykyiset neljä toimikuntaa ovat toimineet.

Käytännön toimikuntatyö on kahdessakymmenessä vuodessa muuttunut ja kehittynyt monin tavoin. Arviointiprosessia on jatkuvasti kehitetty, kansainvälisten asiantuntijoiden muodostamat paneelit on tuotu keskeiseksi osaksi hakemusten arviointia ja päätöksentekokriteerit ovat monipuolistuneet.

Samaan aikaan tiede on uudistunut ja tutkimuksen tekemisen tavat ovat muuttuneet. Tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa on tapahtunut merkittäviä rakenteellisia uudistuksia mm. uuden yliopistolain ja tutkimuslaitosuudistuksen muodossa.

Lähes viidentoista vuoden ajan jatkunut tutkimusrahoituksen kasvu on taittunut ja rahoitusleikkaukset ovat osaltaan aiheuttaneet kilpailun kiristymistä myös Suomen Akatemian rahoitusinstrumenteissa. Toimikuntien päätöksien haasteeksi on yhä vahvemmin noussut matala hyväksyttävien hakemusten osuus.

Tutkimusorganisaatioissa tapahtuneiden muutosten, tutkimuksen kansainvälisen kilpailun lisääntymisen sekä tieteen tekemisen uusien tapojen - jopa uusien tieteenalojen syntymisen - johdosta toimikuntien jäsenten tehtäviä on syytä tarkastella kokonaisuutena. Toimikuntien jäsenten korkea tieteellinen taso, laaja-alaisuus ja mahdollisuus käyttää omaa aikaansa ja osaamistaan toimikuntatyöhön ovat keskeisiä arvioinnin ja päätöksenteon laadun kannalta.

Tarkastelun pohjaksi hallintoviraston sisäinen työryhmä on valmistellut raportin, jossa käsitellään toimintaympäristössä ja Akatemiassa tapahtuneita muutoksia viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana, kuvataan esille nousseita näkemyksiä toimikuntien työstä sekä tunnistettuja kehitysmahdollisuuksia.

Työryhmän raportti on tarkoitettu keskustelun pohjaksi ja eri näkökulmien taustoittamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriön, Suomen Akatemian luottamuselinten ja hallintoviraston sekä laajemmin tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän eri toimijoiden keskustelua varten. Akatemia näkee tarpeelliseksi keskustella eri vaihtoehdoista toimikuntatyön kehittämiseksi.

SUOMEN AKATEMIA

Raportissa käytetty aineisto

Raportin aineistoa koottaessa on hyödynnetty sidosryhmien kanssa käytyjä haastatteluja ja keskusteluita. Mukana on ollut toimikuntien nykyisiä ja entisiä jäseniä, Akatemian hallitus, yliopistojen ja tutkimuslaitosten edustajat, opetus- ja kulttuuriministeriön virkamiehet, tutkimusrahoitusta myöntävät säätiöt sekä professoriliitto ja tieteentekijöiden liitto. Akatemian hallintovirastolle järjestetyssä työpajassa on raportin pohjaksi hyödynnetty viraston asiantuntijoiden pitkää kokemusta toimikuntatyöstä ja vuosien varrella kertynyttä tietoa. Tämän lisäksi raporttiin on kerätty tietoa ulkomaalaisten tutkimusrahoitusorganisaatioiden käytännöistä nimenomaan toimikuntatyötä vastaaviin tilanteisiin.

Suomen Akatemian esitys opetus- ja kulttuuriministeriölle

Käsiteltyään asian hallituksen kokouksessa 15.12.2016 Suomen Akatemia esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Akatemia näkee tarpeelliseksi keskustella eri vaihtoehtoista toimikuntatyön kehittämiseksi. Liitteenä oleva hallintoviraston sisäisen työryhmän valmisteleva raportti tarkastelee mahdollisia vaihtoehtoja, joiden pohjalta Akatemian hallitus, toimikunnat, hallintovirasto sekä opetus- ja kulttuuriministeriö voivat edetä konkreettisiin toimenpiteisiin.

Suomen Akatemia toteaa, että toimikuntien rakenteen ja toiminnan tarkastelun tavoitteena on tunnistaa ne toimet, joiden kautta toimikuntatyötä tulisi kehittää nykyistä paremmin vastaamaan tämän ajan ja seuraavien vuosikymmenten toimintaympäristön ja tutkimustyön muutoksia tieteen korkean kansainvälisen laadun, vaikuttavuuden ja uudistumisen tukemiseksi.

Tarkastelussa on syytä huomioida myös mahdolliset säädösmuutostarpeet ja vuonna 2019 aloitettavien toimikuntien jäsenten nimitysprosessi. Olisi hyvä, jos jo nimitysprosessin käynnistysvaiheessa uudistettu toimintamalli olisi toimikuntien jäsenyydestä kiinnostuneiden tutkijoiden tiedossa.

Suomen Akatemia pyytää siksi opetus- ja kulttuuriministeriötä ryhtymään tarpeellisiin toimiin päätöksentekojärjestelmän kehittämiseksi vastaamaan tieteen edistämisen tulevaisuuden tarpeita parhaalla mahdollisella tavalla.

Helsingissä 15.12.2016

Hallituksen puheenjohtaja Heikki Ruskoaho

Ylijohtaja, tutkimus Riitta Maijala